

Dobrý den.

Dobrý den.

Můžete mi říct vaše celé jméno?

Ano. Karel Vašíček.

Kdy jste se narodil?

Dvanáctého osmý třicet dva.

Kde jste se narodil?

V Lípě, zde v Lípě.

Žili zde před válkou nějakí Židé?

Před válkou ano, žili.

Kdo z místních občanů byl židovského původu?

Tak tady v Lípě byla akorát rodina Krausova, která vlastnila ten statek tady, ano.

Rodina Krausova? Můžete vyjmenovat členy té rodiny?

No tak už si moc nepamatuju, ale no manželé Krausovi starý a pak byl syn, jako Karel. Ten se přejmenoval pak na Lipskýho a nežije už.

Pamatujete si na jména těch manželů Krausových?

Nepamatuju, ne. Křestní jména si nepamatuji, již.

Ten syn byl vašeho věku nebo chodili jste spolu do školy nebo znali jste se nějak víc?

Ne, ten byl starší pán proti mně. A on ještě se dožil odhalení tý desky tady co je na tom statku jeho bejvalýho.

Jak dobře jste je znali, znali se třeba vaši rodiče s nimi před válkou? Jak jste s nimi přicházel do styku?

Velice se znali rodiče, protože tam byli celej život zaměstnaný. Oba dva, jak matka, tak otec. No a já jsem mezi ně přišel jako mladej, jako děti, tak jsme to prostě znali.

Co pro ně dělal váš otec?

Můj otec tam byl zaměstnanej jako hajnej. A matka byla částečně jako pokojská, kuchařka, no prostě při tý rodině tam byla zaměstnaná.

V jakém vztahu byli vaši rodiče k těm Krausovým, chodili k nim třeba na návštěvy? Jaký byl mezi nimi vztah?

...

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Museli jsme si udělat malou pauzu, protože za vámi vykukovala jedna květina. Ještě bych chtěl zdůraznit, že už jsme tu za vámi jednou byli před třemi týdny. Bavili jsme se vlastně o vašich zkušenostech během druhé světové války a rádi bychom vlastně v tomto rozhovoru na ten předešlý rozhovor navázali, s tím, že tady mám u sebe i vlastně poznámky z toho předešlého rozhovoru, čili bych se třeba občas z nich i zeptal.

Ano.

Vlastně skončili jsme u toho, do jaké míry byl blízký vztah mezi vašimi rodiči a těmi Krausovými. Přátelili se?

No spíš tak jako zaměstnaneckej vztah, ale jako dobrej vztah měli, ale nějak že by se přátelili, to ne. Nějak, to ne.

Můžete popsat vlastně situaci, která nastala po okupaci Československa Němci? Jakým způsobem se proměnila ta situace Krausů?

Tak situace se pro nás, co jsme tam žili, nebo pro ty zaměstnance, se nezměnila, zůstala stejná, akorát se změnil majitel. Což byla jako ta rodina Krausova, odešla, a převzali to jako do správy německej statek, Gut Linden, se tomu říkalo, jo.

Říkal jste, že Krausovi odešli. Předtím, než odešli, jak dlouho zde zůstali po okupaci, jak dlouho zde mohli být?

Moc dlouho tady nebyli, to nevím, jak dlouho, ale bylo to krátce, krátce. Nebylo to dlouho.

Co znamená, že odešli? Oni odsud odešli dobrovolně, nebo byli odsud odvezeni?

Byli odsud odsunutý, odsunutý jako do toho Terezína. No a pak byly další osudy, to už jako nevím.

A vy jste věděli, že pojedou do Terezína nebo že budou odsunuti?

No tak ze začátku jsme to nevěděli, to byly jenom takový dohady, ale nic konkrétního jsme nevěděli, to ne.

Když říkáte dohady, to vám třeba rodiče říkali, co se děje s Krausovými, že pravděpodobně budou muset odejít? To jsou věci, o kterých se tady třeba nějak bavilo?

Ano. Říkám, že to byly ty dohady, říkalo se, co se připravuje, co asi bude. Ale říkám, byly to jenom dohady, konkrétní to nevěděl nikdo, jak to bude přesně.

A můžete vzpomenout, o čem se tak lidi bavili, co by se mohlo stát, nemohlo stát?

Tak to nevím, to už si zase tolik toho nepamatuju, nebo věděl jsem to, ale už to člověk za ty léta zapomene. Tak to nemůžu jako upřesnit, jo.

A vy, když jste tedy docházel s rodiči občas se podívat na statek, vy jste byl třeba u toho, když odsud byli, jak říkáte odsunuti?

U toho jsem přímo nebyl, to jsem nebyl. Akorát potom pamatuju, když už přicházeli ti Židi, tím transportem, tak to už jako utkvělo v paměti, protože to bylo něco nového.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

A slyšel jste třeba, jakým způsobem byli, jak je odvezli odsud, ty Krausovi?

To nevím, to už nevím. Prostě zmizeli a nebyli tady, ale jakým způsobem, to už nepamatuju, to ne.

Dobře tedy, Krausovi odešli a co se stalo s tím statkem?

Ten statek fungoval, jak říkám normálně dál, jako kdyby tady prostě byli, protože veškerý zaměstnanci mimo nich tam zůstali stejný, od správce, celý vedení, všechno zůstalo, akorát přišli potom ti esesmani na ty Židy, jo. A jinak se nic neměnilo.

Když říkáte, že přišli na ty Židy, to znamená, že sem přišla nějaká nová pracovní síla?

Jako nad nima nebo jak? Jak myslíte?

Říkal jste, že sem přicházely nějaké transporty, na které si pamatujete. Můžete mi vzpomenout na ten první transport, který jste viděl?

No prostě přišli do toho lágru, ty lágry se začaly tam stavět, jo. A jinak jako jsme to víc nechápali, co se dělo dál, nebo proč to bylo, to jsme nevěděli, jo.

Vy jste viděl, když sem přicházela ta první skupina lidí?

Ano, viděl, protože jsme tam bydleli vedle a chodili okolo. Prostě byl to průvod, jako když jdou vojáci za sebou, jinak říkám, proč to bylo, to jsme tak nechápali, ještě.

Odkud přicházeli?

Z nádraží, z nádraží. Do toho statku.

Doprovázel je někdo, nějaká hlídka?

Doprovázeli je takový určitý, byli to napůl vojáci, jestli to byla nějaká domobrana jejich, to nevím, ale doprovázeli je. Ale kdo to byl, to nevím, opravdu.

Jak ta skupina vypadala? Vypadali nějak stísněně, nebo se bavili mezi sebou?

Ne, normálně šli, to jako nebylo na tom nic poznat, jo. Prostě jak když jdou vojáci za sebou v tom řadě nebo v tom trojstupu, už nevím. Ale celkem na tom nebylo nic zajímavého jako pro nás, jo.

Kolik jich mohlo být?

To už si nepamatuju, ale ten první si myslím, že takovejch padesát jich určitě přišlo.

Byli mezi nimi muži i ženy?

Ne. Jenom muži, jenom muži.

V jakém věku přibližně mohli být?

Většinou to byli tak ve věku studentskejch, studenti, pak už dýl tady byli jako i vystudovaný, třeba inženýři a takový, ale většinou to byli mladý lidi.

Když přicházeli, měli na sobě nějaké zvláštní znamení?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

Ne, vůbec nic, měli na sobě normální oblečení. V civilu každé, ve svém, akorát ty hvězdy měli a jinak nic.

Byla to pro místní zajímavá podívaná, přišli se jako podívat, kdo přichází, nebo?

Tak to už si nepamatuju, to opravdu nevím. To ne, to nevím.

Kde byli tito lidé ubytováni?

Většinou šli tam do toho statku, tam na to místo, jak byl postavený ten lágr. A připravovali tam a pracovali tam, no prostě to stavěli a už tam zůstali.

Takže ta první skupina těch lidí, co sem přišli, si museli nejprve vybudovat tábor.

Byla to pracovní skupina, ano. Jestli s nima byli nějaký odborníci nebo jak to přivázeli, to už nevím. Protože tam jsme jako neměli přístup, ze začátku. Ale že to budovali, to budovali.

A kde tedy žili, předtím, než si vybudovali ten tábor? Kde bydleli?

Zrovna byli tam, zrovna tam. To prostě přivezli takový panely, ony to byly už takový panelový dřevěný baráky, takže to šlo prostě rychle, to bylo rychle postavený. Ale přesně jak to dělali, to už jako nevím.

Takže oni rovnou spali na tom místě, že nespali třeba s vámi na tom statku...

Ne, ne, ne. Zrovna tam byli. Zrovna tam.

Kde se stravovali?

Všechno měli svoje, měli svojí kuchyni, měli tam svojí ošetřovnu, prostě všechno. Měli takzvanou samosprávu.

Navštívil jste někdy, jak říkáte, ten tábor?

Jistě, navštívil. Tam třeba, tam byl nějaký doktor Weil, jako opravdu doktor, tak když jsme jako mladý kluci měli záškrť, tak nás léčil. To jsme tam měli normální přístup, jako zaměstnanci toho statku.

Navštívil jste i další části toho tábora, například to místo, kde oni přespávali?

No tak viděl jsem to zvenku, ale vevnitř jsem nebyl. Ale na tu ošetřovnu jsme chodili.

A jako malé dítě prošel jste si třeba nějaká další místa, jako byla kuchyň nebo... ?

Ne, to ne. To jsem jako neprošel, akorát prádelnu, tam jsem jako dost chodil, ale ta byla jinde. Prádelna byla v tom stávajícím statku vedle té kuchyně. Takže to, tam jsem měl přístup hodně, ale tam vzadu ne.

Říkal jste, že jste měl přístup. Kontroloval někdo, kdo vchází nebo odchází z toho tábora?

Nekontroloval, tam nebylo... Prostě měli tu samosprávu, oni si to hlídali sami, takže tam jako nějak to hlídaný nebylo. Nebylo.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Když říkáte samosprávu, víte, jak ta samospráva fungovala, nebo kolik lidí v té samosprávě bylo?

Podle, jak mi tak bylo řečeno od rodičů, jak jsme tak, to bylo udělaný tak, aby prostě nemoh jeden utýct, tak byli všicky zodpovědný jeden za druhýho, takže když by jeden uniknul, tak by to odnesli všickni. Takže prakticky to byla ta samospráva, že hlídal jeden druhýho, tudíž tam nebyl žádněj ostnatej drát a nic, takže oni opustit by to mohli kdykoliv. Ale prostě si to nikdo nedovolil. Protože nad nima ten voják, ti esesmani, napřed byli dva, pak tam byl do konce války už jenom jeden. A žádněj únik nebo nic takovýho se nestalo.

Zmínil jste ty dva esesmany. To tedy byli... Co to bylo za lidi, to byli lidi, kteří je měli hlídat?

To byl esesmani, byl to nějakej Lederer a Schmeiler. Byli, jeden byl jako velitel, druhěj jako byl jeho podřízenej, a potom jeho odveleli, Lederera, a ten Schmeiler tady zůstal až do konce války.

Byli ozbrojeni?

Jistě, byli, nosili... Prostě normální vojáci. V uniformě SS, pistoli, s tím opaskem, normálně ozbrojený.

Jak se chovali k těm zaměstnancům nebo k lidem, co byli drženi v tom táboře?

Co se týče toho Schmeilera, toho jsem znal velice dobře, ten se choval velice přátelsky, nebyly v tom žádný rozdíly, co vím já, pokud můžu potvrdit. Ten Lederer už byl trochu takovej nepřístupnej, ale jako zlej nebyl na nás, ale nebavil se s nikým, jo. Prostě, byl to někdo, jo.

Říkáte, jak se chovali k vám. Jak se chovali k těm lidem, co byli drženi tady v táboře a museli zde pracovat?

Takhle – navenek nebyl žádněj rozdíl, já si myslím, že se chovali dobře, akorát snad když přijeli ti z tý Prahy, ten Gunther, tak tam asi museli něco zasáhnout, jak se říkalo, ale já jsem u toho nebyl. Neviděl jsem to, ale říkali, že jako museli nějakou činnost vyvíjet, někoho třeba uhdit nebo tak nějak, to že museli. Ale spíš, že to bylo jako z donucením. Ale neviděl jsem to. Osobně.

Zmínil jste vlastně možnosti útěku odsad'. Stalo se někdy, že by někdo odsad' utekl?

Ne, ne, neutekl. Nic se takovýho nestalo. Sice takový menší opuštění že šli shánět proviant někam do jedný vesnice to jo, to se stalo, to i v tý knížce připouští, ale to byly věci, o kterých se prakticky nevědělo, jo.

Jaký mohl být postih za porušení pravidel toho tábora. Víte třeba, co se stalo těm lidem, kteří odešli?

No podle řeči, jak jsme byli informováni, tak to byla smrt.

A ti lidé, kteří odešli hledat ten proviant, byli za to popraveni nebo zabiti?

Ne, o tom se nevědělo, to bylo načerno. To jsme se dozvěděli až potom, v tý knížce toho pana Stránskýho, kterej to připouštěl pak, že takhle načerno chodili, ale nikdo jsme o tom nevěděli.

Vlastně, zemřel zde někdo v průběhu války, v táboře Lípa?

Z těchhle ne. Nepamatuju nic takovýho, ne.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Můžete vzpomenout, jaký byl denní režim těch židovských pracovníků?

Ano. To vím přesně.

V kolik třeba vstávali?

Ráno byl budíček, v sedm se šlo do práce, tak byl takzvaný apel, nástup na tom dvoře. Tam jako bylo sčítání, jako, žejo. Menovali, a každé zde, žejo. No a pak po tom apelu přišel správce, teda český správce statku. No a prostě rozdělil, kam kdo ten den půjde. Každý měl do kolárny, do lihovaru... De se tam a tam, a prostě šlo se, to šlo velice rychle, během pár minut byla práce rozdělená a šlo se dělat, jo.

Když byli rozděleni na práci, byl nad nimi někdo, kdo by na ně dohlížel, při té práci?

Dycky každá parta měla jako svého vedoucího, tak třeba mistr kolář v kolárně měl třeba tři, tak ty byli nad nima. A jinak jako nebylo. Jako zvláštně hlídání nebyli.

Pracovali společně s civilními zaměstnanci?

Ano, společně. Takže víceméně mohli přicházet do styku s místními.

Bylo nějaké nařízení, jak se chovat vůči těm židovským pracovníkům?

Nařízení bylo dost takový jako prudký, ohledně dopisů nesměl nikdo, což teda stejně se to dělo. Takže ty dopisy se pašovali, ale tam, bylo to velice nebezpečný.

Když zmiňujete ty dopisy, vy znáte nějaký případ, kdy někdo posílal přes někoho dopisy odsad?

Nějaký příběhy tady byly, ale nebylo to vyšetřeno, kdo to udělal. Prostě byli udaní nějaký pan Krupal někde, na nádraží. On byl v tom rolnickém družstvu, a tam když při nakládání měl dát někomu dopis do schránky, tak za to byl v Terezíně, byl tam asi půl roku. Tak takovejch pár případů takovejch bylo, ale nebylo to dořešený po válce, kdo to udal. Akorát se zjistilo ke konci, ten Schmeiler prohlásil, že od nich to nikdo nebyl. Jako z Němců. Takže to buď byli četníci český nebo lidi, nevíme prostě. Nebylo to dořešený.

A vlastně co dělali vaši rodiče na tom statku během okupace?

No pracovali, no otec tam byl jako hajnej, no a matka pracovala dole v tý kuchyni a vařila těm esesákům. A měla na starosti ještě tu prádelnu, která byla tam pro ty Židy, tam jako se pralo pro celej ten židovskej tábor. Aby nemuseli mít vybudovanou svojí prádelnu, tak tam zůstala prádelna po těch majitelích.

Vy jste tedy žil v tomto prostředí na statku a vlastně jste se pohyboval i v okolí toho tábora nebo jste tam i přicházel. Pamatujete si třeba jméno někoho z těch lidí, kteří tu byli internováni?

No tak ty jména už jsem zapomněl, akorát mi utkvěl ten doktor Weil, jo. A nějaký inženýr Mandler, kterej jako přišel víc s matkou... no potřeboval pomoc, tak přes tu pomoc si ho víc pamatuju, že byl takovej jako bližší, jo. Tak ty si pamatuju. Jinak nějaký Oto Katz a různý jména pamatuju, ale to už to byly takový nevýrazný...

Říkal jste vlastně, že víc jste přicházel do styku s panem Mandlerem, kdo to byl, ten pan Mandler?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

Byl to inženýr Mandler, byl z Tovačova, a měl, nevím přesně, nějakou továrničku. Ohledně látek něco to bylo, ale jinak přesně nevím. Víím, že byl bezdětný, že měl ženu, že neměl děti, a že byl z toho Tovačova, to si pamatuju.

A říkáte, že přicházel k vašim rodičům nebo že přicházel do styku s vašimi rodiči – proč?

No potřeboval něco jako, protože v tu dobu tu byl jako ten pán internovanéj a jeho žena byla ještě doma, jo. Buď to bylo smíšený manželství, že ta žena byla vůbec doma, nebo jí čekal transport třeba za půl roku, tak ti různí lidi se snažili ukrývat věci, tak přes tohle jsme se s nimi jako sblížili.

Co konkrétně po vás chtěl?

No konkrétně se jednalo o sbírku známek ukrejt, kterou, bylo to jako jeho celoživotní dílo, takže jako ukrejt to.

A on tu sbírku měl tady u sebe?

Přivezla jí ta jeho manželka, nevím, jestli to bylo v noci, to už si nepamatuju. Ale přivezla to. A jednou taky matka tam nějak vlakem, tak to tak nějak takhle dávali dohromady, ale jak už to potom dopadlo, víím. Ta sbírka tady zůstala, to jo. Ale jak už se dál domlouvali, to už se přede mnou zas tolik nedovolili, ono to bylo dost nebezpečný. Jako pro děti.

Čili pokud tomu dobře rozumím, tak ta žena pana Mandlera sem přijela a přivezla sem to album?

Přivezla sem, no, ono to bylo v nějakých obálkách jen tak, no prostě to bylo neodborně uložený.

A to přivezla panu Mandlerovi, nebo vám, že jste to měli schovat?

To přivezla rodičům. Rodičům to na úschovu, jo. A zůstalo to tady do konce, do konce války.

Kde se setkali vaši rodiče s tou paní Mandlerovou?

To se setkávali od nádraží nebo v bytě, k nám, protože jsme bydleli přes silnici tam za tím dvorem, tak tam nějakým způsobem, ale to už přesně nevím.

Setkala se i se svým manželem?

To nevím. To asi těžko. Možná, že jo, ale nevím o tom, jo.

Co se stalo s tou sbírkou známek po válce?

No právě to je ta otázka, že to bylo neodborně uložený, tak jsme po tom pátrali, protože se nikdo nedožil, takže to dopadlo tak, jelikož to bylo neodborně uložený, tak to pozbylo cenu, tak se to rozdalo dětem, kdo sbíral známky, tak jako to přišlo, jako...

Čili vaši rodiče se snažili kontaktovat pana Mandlera, ale bez úspěchu.

Ano, hodně let, snažili se. A dozvěděli se, že v Osvětimi skončil, skočil do drátů. Elektrickéjch.

A paní Mandlerová?

Paní Mandlerová, to již nevím, jestli byla odsunutá, to už jsem po tom nepátral. Nebo neměl jsem o tom vědomí. Ale nedožil se nikdo a děti neměli, tudíž nebyl kdo, komu to jako odkázat, tu sbírku, tak to tady, spousta let to tady bylo, až potom se to takhle...

Přicházeli ještě nějakí další lidé kromě té paní Mandlerové za vašimi rodiči, pomáhali ještě někomu dalšímu?

Něco estě bylo, vím, že matka vypravovala, že někde v noci někde na hřbitově, ale už nevím, o koho to bylo, to zas mi tolik neřekli. Vím, že potom po válce se říkalo, že někde na nějakým hřbitově bylo něco ukrytého, ale nevím, o co to bylo. Ale spíš to byly jenom nějaký správy, takový. Nějakej majetek už to nebyl, kromě těchhle známek.

A mohli třeba ti internovaní lidé přijímat balíky?

Mohli, ano, ano. Mohli. To šlo přes cenzuru, ale mohli. Poštu taky.

Co dostávali v těch balících?

To nevím opravdu, to už si nepamatuju. To nevím.

A vy jako malý kluk, našel jste třeba nějaké kamarády, nebo jak se k vám chovali ti lidé, internovaní zde v táboře?

No velice dobře, velice dobře. V tý kolárně byli třeba chlapi, že nám třeba jako dětem dělal draka, co se týkalo z toho materiálu, protože tam ty odřezky různý, tak... Tak jako s námi, celkem to bylo dobrý, no. Žádný problém s tím nebyl, jo.

Ještě jste zmínil, že do Lípy přijížděla kontrola nějakých vyšších úředníků a že se vlastně o ně musela starat i vaše maminka. Můžete popsat, kdo to sem přijížděl?

No nejvíc, bylo jich víc, ale nejvíc pamatuju na toho Gunthera. Gunther se jmenoval, ten byl jako nejvyšší. Hodnost to už si nepamatuju, ale vím, že byl velice nebezpečnej a že jeho návštěva, že se všechno třáslo, když byl ohlášený. A horší, když přijel jako bez ohlášení.

Když říkáte hodnost, to byl voják, policista?

SS. To byli všechno SS, jo.

Jak jste poznal, že to byli SS?

No to jsme věděli, za tu dobu už jsme to věděli. Za jedno se lišily ty uniformy celkem, výzbroj byla stejná. Ale podle tý umrlčí hlavy na tý čepici to bylo jako znát, že je to SS. I když jsme jako ze začátku nevěděli, jako co to znamená, ale věděli jsme, že to byla zvláštní uniforma, podle toho.

Jak taková návštěva vypadala?

No tak přijeli, jo, všechno muselo bejt připravený. To muselo bejt jídlo, noc, všechno připravený. No a dál nástup, zas byl ten apel, jak se říkalo, a tam si jich vybrali třeba deset, dvacet, který byli druhej den odsunutý pryč. A zase přicházeli za ně, ale jakým způsobem to vybírali, u toho jsme nebyli, to nevím.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Čili v průběhu let existence toho tábora byli vybírání určití vězni, kteří byli odsud posíláni někam jinam?

Ano.

A kdo dělal tento výběr?

Vždycky ten Gunther byl, ono jich přijíždělo víc, třeba jich přijelo deset, nebo pět, jakkoliv. Ale hlavní byl jako tenhlecten Gunther nad nima, všechno tohle ovládal. Měl tam i svojí kancelář dole, tam si je zval, ale jakým způsobem je vybíral nebo proč koho, vím jenom, že vždycky řekl „Ty, ty, ty“, takhle ukázal, ale proč to bylo, jak to bylo... Nějakou evidenci měli, asi.

Vy jste třeba jako malý kluk někdy viděl ten nástup, před kterým stál ten Gunther?

Ten nástup jsme viděli, to tam chodili, to jsme viděli z dálky sice, ale jak to tam probíhalo nějak nebo blíž, co říkali, to ne. To ne.

Jaká panovala atmosféra před přijetím toho Gunthera?

No tak podle rodičů vím, že byla tak jako dost napjatá atmosféra, nebyli tady vítaní, protože na ten koloběh života tady byli zvyklí všichni, i s tím esesákem, i s těma dvouma, ti jako zapadli do toho režimu, ale tohle bylo jako, prostě jak když přijde nadřizenej na vojně, no báli se toho. Báł se jich i ten Schmeiler.

A ti lidé, kteří byli tím Guntherem vybráni, aby byli odsud jak říkáte odsunuti někam jinam, jak dlouho zde ještě byli?

No dlouho ne. To během týdne bylo vyřízený, tohleto. Pokaď to teda pamatuju. Dlouho ne.

Když říkáte vyřízený, co to vlastně znamenalo? Jestli tady byli týden a pak jakým způsobem byli vlastně odsud...?

Zase šli transportem na to nádraží a zase byli převezení zase vlakem buď do Terezína nebo kam už potom. A pravděpodobně Terezín a pak dál Osvětim a další.

O tom, jak říkáte, že pravděpodobně byli odvezeni do Terezína a dál, se již hovořilo za války, nebo věděli jste již tenkrát místa, kam byli tito lidé odváženi?

To jsme nevěděli nebo jsme to nechápali. Rodiče to asi věděli, ale zas tolik si nedovolili nám říct, protože to bylo nebezpečný. Nemohli se na nás spolehnout, jako na děti, žejo.

A například ten pan Mandler, on si u vás uložil ty známky ve chvíli, když věděl, že půjde někam dál nebo nevzpomenete si na nějaké detaily, proč vlastně on zrovna u vás a v tu chvíli si to chtěl uschovat?

No uchoval si to proto, že počítal, že ta jeho žena půjde transportem pryč, a že majetek propadl teda německému státu, žejo, tak se snažil ty známky podle jeho řeči, že to bylo jeho životní dílo a koníček, a že by chtěl, kdyby se vrátil, aby se k tomu zase dostal zpátky, jo.

Když říkáte, když by se vrátil, již tenkrát ti lidé počítali s tím, že se možná nevrátí?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Počítali s tím, to ano, to věděli. Ale doufal jako, že se vrátí, proto říkal, že abysme to schovali, že se nám za to odmění. Že to nechce zadarmo, no takový... No prostě, snažil se to uchovat.

A vzpomenete si třeba na nějaké z těch internovaných, kteří měli jít do transportu a že by třeba přišli k vašim rodičům a něco jim dali nebo něco s nimi řešili?

No bylo toho víc, ale konkrétně nevím, to většinou se jako dělo bez mého vědomí, nebo jsem u toho nebyl. Protože otec pracoval zase, ten měl svojí partu těch Židů, kam já jsem nepřišel. Oni chodili pracovat do toho lesa, to se jednalo o ten les a o to zemědělství. No a matka jak byla tady v tý kuchyni a v tý prádelně tak přišla s těma Židama, který byli zaměstnaný zase v tý prádelně. Oni si tam prali sami, jo.

Když říkáte, že váš otec měl svojí skupinu Židů, můžete nějak popsat, jak s nimi otec přicházel do styku a co to vlastně znamená, že měl svojí skupinu Židů?

No měl prostě, měl asi – příklad – deset lidí, s kterýma pracoval v tom lese, sázení stromků, kácení, různý takový. A když toto období přešlo, tak se pracovalo jako na polích, normálně. Při žních a různý jiný práce, který byly potřeba. No akorát vím, že takhle říkal, že to byli hodný lidi, ale že tak jako, že se báli, že se jim taky věřit nedalo. Že kdyby jednomu pomohl a druhýmu ne, že to bylo taky nebezpečný. Že prostě musel bejt velice opatrný. Že by rád třeba pomohl někomu, ale všem to nešlo... A že to prostě byli lidi jenom.

Je tedy evidentní, že vaši rodiče některým z nich pomohli. Přišel někdo z nich po válce navštívit vaše rodiče, nebo Lípu, ten tábor?

Ano, přišli, přišli. Byli tady, když – víc lidí tady bylo, napamatuju si už jména. Nějakej pán byl potom ředitelem Prefy tady dole na Sázavě, tak ten se tady objevil. A pak ten doktor Ponížil. Ten se hodně vracel a ten tady byl prakticky, než zemřel, několikrát za sebou.

To byl rovněž jeden z těch internovaných?

To byl rovněž jeden z těch internovaných, kterej tady byl. Kterým matka pomáhala v různěch věcech.

Můžete vzpomenout, v čem pomáhala vaše maminka Ponížilovi?

No nevím, jestli by se mělo o tom mluvit, ale prostě, byli to maldý lidi a měli taky tady děvče, tak jim pomáhala takovýmhle způsobem. Což se potom jako po válce vyřešilo, všichni se tady sešli, jak z jeho strany, tak s tý strany pani, a tady si všechno vyřešili. Takže to bylo takový soukromý tajemství jeho.

Takže on tady měl nějakou přítelkyni ve vesnici?

Ano. Měl tady přítelkyni, který slíbil prostě sňatek, a pak to nemohl dodržet, no. Pak se to všechno omluvilo, domluvilo.

Docházelo tady k vícero takovým vztahům mezi lidmi v okolí?

Bylo to víc, byli zase jiný lidi zapojený do toho, ale to už zase u toho já jsem nebyl, to jenom tak všechno z doslechu, ale to nevím přesně, jo. Bylo toho víc.

A stalo se někdy, že by takovéto vztahy během té války praskly a došlo k nějakému vyšetřování nebo k trestu?

Nebyly tady žádný takový vztahy, akorát co se týkalo těch dopisů, tak tenhle pan Krupal, pak tady byli ještě dva, který byli udaný. A ti byli odvezení do Kolína na gestapo, ale byli jako v jednom dnu puštění domu, bylo jim tam vyhroženo... No trochu jim tam taky domluvili ručně a víc jako, že to bylo dělaný kvůli tomu, aby se to víc neopakovalo. Jo, takže když něco bylo, tak to bylo velice, velice dobře utajený.

A vlastně ti lidé, kteří se sem vraceli zpátky, vyprávěli vám jejich osudy?

To tak možná jestli s rodičema si o tom promluvili, ale já o tom nevím, jako. Nebyl jsem u toho, jo. No vzpomínky různý byly, to jo, ale to nás v tu dobu ani už tak nezajímalo, potom.

Vlastně, dokdy tady ten tábor fungoval?

Ten fungoval do pátýho května, než byl jako konec války.

Kolik lidí se během války mohlo tady vystřídat, v tom táboře?

Tak to nevím, opravdu nevím. Píše se, že asi tři sta jich tu bylo, podle tý knížky toho pana Stránskýho, ale spočítat jsem to nemohl, nebo to opravdu nevím.

Kolik třeba těch transportů sem přišlo?

No já bych odhadoval tak za tu války, že asi tak těch deset jich mohlo bejt. Ale přesně to nevím, to jenom tak, jak si to pamatuju, že vždycky tyhle známí tu byli, pak zase nebyli... Takže podle toho. Potom ke konci tady byly i smíšený manželství, že tady byli jako muži a ženy byli doma, jo. Smíšený manželství. Například jak byl ten pan Kraus. Jo, ten měl, když byl v tom Terezíně, takž jeho žena byla doma, protože jako nebyla Židovka.

Čili zde... Stalo se, že by sem tím transportem přišli i ženy?

Ne. Nikdy. Ne. Jenom muži. Jenom muži.

Kolik mohlo odejít transportů během války z Lípy dál?

To opravdu si nepamatuju, to nevím. To jsme tak nezaznamenali.

A když odcházeli, měli na sobě nějaký výrazná znamení, ti lidé, co byli...?

Neměli nic, byl v pracovním, jak byli pořád, většinou, ve svejch šatech.

Nemuseli nosit třeba Davidovy hvězdy na sobě?

Tady už je neměli. Při tý práci už je neměli.

A když sem přicházeli?

Když sem přicházeli, tak je měli. To bylo nařízený, z domu je měli.

Ale tady... Tady už jsem si nevšiml, že by... To byla normální pracovní, to už neměli.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Co se stalo s tím zbytkem těch vězňů, kteří zde přežili do konce války?

No to je, je těžko říct. Najednou prostě bylo po tý válce, nastal zmatek. A oni prostě zmizeli, odešli kařdej... Prostě byl konec, jo. Ten poslední esesman, co tady byl, ten to jako udělal dobře. Ten šel na tehdejší četnickou stanici, odevzdal zbraně, jo. Omluvil se tam, řekl, že tomu nevěřil, jako co se dělo. Takový všelijaký řeči bylo. No a jelikož věděl, že to nemůže přežít, že ho zastřelej, jak byl tetovanej, tak se nechal odvézt do Brodu na četnickou stanici a tam byl jako už pod mocí... Prostě zavřenej a už na něj nemohli. Jinak by ho hned zastřelili.

A byl potom souzen za jeho...?

Ano, byl souzen, byl odsouzenej jenom za to, že u těch SS byl. Že to bylo trestný, že u nich byl. Tak za to dostal rok vězení, a to už měl odsezený, tak byl odsunutej do Německa.

Co se stalo s tím statkem po válce vlastně? Vrátil se jeho původní majitel, pan Kraus?

Po válce se vrátil pan Kraus starší i mladší, akorát pani jako to nepřežila. Pani zemřela v Terezíně, ale přirozenou smrtí. Přirozenou smrtí. Takže převzali jako statek otec se synem, jo. Oba jako inženýři, Kraus, mladší a starší.

Jak je zde přivítali místní lidé? Měli nějaké problémy s tím, se vrátit zpátky?

Ne. Velice, velice vřele přivítaní byli, všechno bylo v pořádku. Fungovalo všechno jak předtím, akorát že už ta pani nebyla. A už ta rodina, už to nebylo ono, protože jeden člen tý rodiny už chyběl, jo. Takže první Vánoce trávili pak už bez ní, jo, což matka tam zase zůstala přes ty Vánoce s nima, tak jak to bylo dřív. Že to chtěli tak, jako když odešli. Ale už to nebylo ono, protože ta pani už se nedožila.

A ti Krausovi, ten otec se synem, přišli najednou, nebo odděleně?

Odděleně.

Pamatujete si na to, kdo přišel první? A pamatujete si na první setkání s ním?

Pamatuju akorát na toho mladýho pána, že přišel, říkalo se, že šel nějakej transport smrti, že přišel... ale jinak na ty starší už nepamatuju. Kdy přišel ten pán jeho otec, jestli přišel dřív nebo potom... to už nepamatuju. Ale na toho mladýho pána pamatuju, protože to nám jako ukazoval otec, že se vrátil. No bylo takový jako velký přivítání, jo.

Jak vypadal, jak na tom byl fyzicky, když se vrátil?

Velice dobře, nebylo na něm jako nic znát, že by jako...

Vyprávěl vám jeho osudy během války?

Jestli to vyprávěl rodičům, to nevím, ale my jsme s ním takhle nepřišli do styku jako děti, to ne. Nebo mládež, to už jsme nebyli děti, ale to už jsme jako neto... to už jsme nepřišli do styku.

Znal jste ještě v okolí a v okolních vesnicích nějaké lidi židovské národnosti?

Ne. Tady jsem neznal nikoho, ne.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Nebo třeba v Brodu nebo?

Tam jsme ne... My jsme do Brodu tolik nepřišli, jako děti, a Židy jsme neznali. Mino těch místních zde.

Chci se zeptat, máte nějakou vzpomínku výraznou, která se vám jako malému chlapci zaryla z toho období, z toho válečného období zde na statku, v táboře? Nějaká, co vám vyvstane, když si vzpomenete na to období, a chtěl byste nám jí říct?

No vzpomínky tak celkem, akorát mě utkvělo, ty nástupy těch Židů, že oni, pro nás jako pro děti to bylo takový divný, že když nastoupili, tak museli stát a pochodovat ve stoje. Jo, což jsme jako ještě nevěděli, že je na vojně běžný, žejo. No tak to mi utkvělo. A nebo eště třeba, že přenášeli třeba uhlí z jednoho rohu dvora do druhýho. Jim bylo řečeno, že se to dělá kvůli tomu, aby na haldě nechytlo, a zase potajmí se říkala, že museli pracovat, že tolik práce pro ně neměli, takže se takový věci dělaly jako prakticky zbytečný. Ale jestli to je pravda, to nevím.

Vás otec byl lesník a on, pokud se dobře pamatuji z poslední návštěvy, on i pořádal hony pro nějaké vyšší úředníky nebo zaměstnance statku.

Ano.

Můžete říct, pro koho je pořádal?

Tady se pořádali, prostě to byl německej statek, všechno prostě šlo Němcům, prostě německej statek, jak jsme tedy říkali Gut Linden, jo. A tak se pořádaly hony takový v tu dobu už v menším rozsahu, jo. Takže ten správce statku, kterej tady nad tím byl, to byl jako nejvyšší hospodářskej správce, tak si zval tak dva, tři lidi na ten hon. A jinak ty hony byly pořádaný jenom v takovým menším, menším rozsahu, jo. Byl tam ten Schmeiler, SS, to byl myslivec, jo, otec, jeho bratr, do toho dělal, do myslivosti. Pak nějakaj pan Poddanej sem jezdíval, ten měl látky v Brodě. Toho druhýho už nepamatuju. Takže ty hony se pořádaly už v takovým menším, ale veškerej výtežek šel pryč, to šlo jako do skladu těch německejch zásob.

Museli u toho honu nějakým způsobem napomáhat i ti židovští...?

Ne. Židi u toho nebyli, co to se týče, jako honci jsme chodili my, jako mládež. A zaměstnanci dvora jako normální, co jezdili třeba s koňma, tak ti byli jako dospělí tam, ale jinak ze Židů tam nikdo nebyl.

A museli pomáhat třeba při nějakých obecních událostech, pamatuji se, když jsem tady byl naposledy před třemi týdny, ukazoval jste mi fotografii požáru v Lípě.

Při tom požáru zasáhli, zasáhli dobře, protože jich bylo hodně, takže tam svojí roli jako sehráli, ale jinak mimo to jako neměli s obecním úřadem nebo s obcí nic společnýho. Jenom jako v tomto případě, to byl jako výjimečný stav. Takže při požáru pomáhali.

Dobře, tak já vám zatím děkuji, dáme si pauzu, děkuji.

Ano.

Měli jsme teď menší pauzu, kvůli tomu, abychom se dohodli na doplňujících otázkách k rozhovoru, který jste nám doposud poskytli. Vzpomenete si na to, kdy přišel ten první transport, ve kterém to bylo roce a který měsíc?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

To přesně nevím, ale v roce čtyřicet, v roce čtyřicet to bylo. V roce čtyřicet.

Hovořil jste o panu doktorovi, který vás ošetřoval v táboře.

Ano.

Jeho jméno bylo?

Doktor Weil. Doktor Weil.

Můžete nám víc popsat, kdo to byl, ten doktor Weil?

Nevím jeho osud, odkud byl, nevím, jenom vím, že prostě to byl doktor a že nás léčil, jinak nevím, nepamatuju.

Pamatujete si, kdy přišel, jestli přišel tím prvním transportem, nebo někdy v průběhu války?

Myslím si, že byl tady od začátku. Od začátku. Ale jestli tu byl do konce, to už taky nepamatuju.

Říkal jste, že jste za ním chodil, když jste byl nemocen, to bylo běžné tady pro všechny občany obce?

Ne. To bylo prostě povolený, pro děti těch zaměstnanců. To bylo vyřízený prostě s tím, s těma esesákama, který jako prostě tady, to byli, měli svojí kancelář. To šlo všechno přes kancelář, jo. To se muselo jako žádat o to, jinak se tam jako oficiálně nesmělo.

Říkáte pro děti zaměstnanců, takže zaměstnanci sami se tam nemohli nechat léčit?

Zaměstnanci tam neléčili, jedině něco jestli bylo potajmí, potajmu, to nevím, ale takhle běžně jsme jako my děti tam byly léčený.

Dále jste nám vykládal o tom, že přijížděl ten Gunther. Esesman Gunther, na kontroly. Zmínil jste, že přicházel na nějaké pravidelné, předem ohlášené návštěvy, a zároveň že přicházel na nečekané, bez varování. Můžete vlastně říct, co to bylo za návštěvy a v čem se lišily od těch ostatních?

No prakticky to bylo stejný, akorát že když byly ty návštěvy ohlášený, tak panovala taková nervozita, prostě se vědělo, že přijede, a prostě nikdo ho neměl rád, nebyl tady vítanej, tak pro všechny ty zaměstnanci byla taková nervozita, protože o něm kolovalo, podle rodičů, jak říkali, že jako s lidma nezacházel dobře, takže se ho prostě všichni báli.

A jinak ta návštěva probíhala stejně nebo přijížděl sem třeba s víc lidma a ta kontrola byla nějaká hlubší nebo jakým způsobem?

To probíhalo pořád stejně, většinou dycky přes jednu noc, do rána, a druhý den odjížděli zase pryč. Kolik jich bylo, to přesně nevím, nebo proč někdy přijel sám, nebo někdy, to už, byla jako věc jejich, to nevím.

Říkal jste, že on sám dohlížel na selekci lidí, kteří měli zůstat a kteří měli odejít.

Ano.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Zaregistroval jste někdy vlastně pocity těch lidí, kteří byli vybráni? Znamenalo to třeba pro ně, že půjdou někam do nějakého lepšího místa, nebo naopak se obávali budoucnosti? Pamatujete si na to?

Tak to nevím. K tomu jsem tak jako blízko neměl, jo, to všechno co, to bylo jako od rodičů odposlouchaný, ale sám jako přímo o tom jsem s nima nemluvil. To nemůžu jako prokázat.

Dobře, tak já vám děkuji mnohokrát za rozhovor.

Není zač.